

Письменний Дмитро Петрович,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор;
Мельник Оксана Вікторівна,
доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРО ОСТАННЮ ПРАЦЮ ЮРІЯ АЗАРОВА В ПЕРСПЕКТИВІ СЬОГОДЕННЯ

Qui non meminit praeteritorum, non meretur futurum (від лат. – той, хто не пам'ятає про своє минуле – не вартий свого майбутнього) – ця латинська сентенція спрямовує нас до історичного досвіду, завдяки аналізу якого можливо уникнути помилок сьогодні.

Як зазначав Юрій Азаров, «розвиток того чи іншого інституту кримінального процесуального права вимагає знання й урахування фундаментальних положень, розроблених не одним поколінням процесуалістів» [1, с. 9].

Розмірковуючи над складним та непослідовним розвитком національного законодавства, автор приходить до висновку, що «це пояснюється, насамперед, розвитком суспільних відносин та безсистемним реформуванням у зв'язку з впливом законодавства різних країн на різних етапах становлення української державності...», разом з тим, з прийняттям КПК України у 2012 році відбулися зміни та судочинство набуло можливості забезпечувати належну поведінку осіб, в тому числі, в умовах «помірної» ізоляції [1, с. 23].

В роботі Юрія Азарова «Домашній арешт у кримінальному провадженні» широко представлені не лише історико-правові витоки, а й зроблено прогноз з урахуванням зміни парадигми, а саме «перекроюванню» основ науки і культури; системи понять і уявлень, які властиві сьогоднішньому періодові розвитку держави.

З плином часу та високим динамізмом правових відносин, в яких перебуває Україна сьогодні, через 4 роки з виходу в світ монографії, – перегортаючи сторінки цієї наукової праці, цінними та актуальними є поради Юрія Азарова, а його наукові висновки характеризуються рішучістю.

Професор у 2020 році зауважував про тенденцію розвантаження переповнених слідчих ізоляторів. Аналізуючи водночас нові зміни до законодавства та умови відкритих військових протистоянь, впевнені, що законодавець вимушений шукати оптимальні рішення в усіх галузях права, а тим більше, – кримінальному та кримінальному процесуальному.

Загальна тенденція, що полягає у необхідності уникнути ізоляційних заходів по низці кримінальних правопорушень (крадіжка, грабіж, перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка

вчинила кримінальне правопорушення, примушування до вступу в статевий зв'язок, хуліганство і шахрайство тощо), на наш погляд, є суперечливою, проте, кінець березня 2024 року знаменується тим, що вступає в дію Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань в умовах воєнного стану», що був прийнятий 23 серпня 2023 року. Цим законом вводиться в дію пробаційний нагляд, що полягає в обмеженні прав і свобод засудженого, визначених законом і встановлених вироком суду, із застосуванням наглядових та соціально-виховних заходів без ізоляції від суспільства.

Як визначено в законі «суд покладає на засудженого до пробаційного нагляду такі обов'язки:

- 1) періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;
- 2) повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну свого місця проживання, роботи або навчання;
- 3) не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації» [2].

Водночас суд може покласти на засудженого до пробаційного нагляду додаткові обов'язки, серед яких:

- 1) використовувати електронний засіб контролю і нагляду та проживати за вказаною у рішенні суду адресою;
- 2) дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля;
- 3) пройти курс лікування від наркотичної, алкогольної залежності, розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Обов'язок використовувати електронний засіб контролю і нагляду встановлюється судом на строк від одного місяця до одного року [2].

Як визначав Юрій Азаров, «такий високий показник довіри до електронних пристроїв підтверджується тим, що за допомогою їх використання можна ефективно контролювати такі обмеження: покладення заборони цілодобово чи у певний час доби залишати місце виконання домашнього арешту, не відлучатися із населеного пункту, не відвідувати місця, визначені слідчим суддею, судом» [1, с. 130].

Як зазначила заступник Міністра юстиції України Олена Висоцька: «впровадження покарання у вигляді пробаційного нагляду сприятиме гуманізації пенітенціарної системи та розширенню можливостей для виправлення особи без ізоляції від суспільства. Також воно дасть змогу виконати рекомендації ЄСПЛ про необхідність оптимізації пенітенціарної системи і зменшення кількості засуджених» [3].

На наш погляд, застосування пробаційного нагляду є доволі дискусійним питанням. Згадуючи точку зору професора Юрія Азарова, неможливо не згадати про те, що застосуванням електронного засобу контролю може бути неприпустимим, якщо порушує нормальний спосіб життя особи, спричиняє значні незручності в плані їх носіння або можуть становити небезпеку для життя та здоров'я (при серцево-судинних хворобах). Звичайно, ми погоджуємося з думкою професора, що працівники правоохоронного органу повинні мати право, а не обов'язок в питанні використання електронного пристрою під час не лише домашнього арешту, про який зазначав Юрій Азаров, а також під час пробаційного нагляду.

Як кожна талановита людина Юрій Азаров мріяв про найкраще майбуття для нашої незалежної держави і робив все, що міг для того, щоб майбутні покоління юристів-процесуалістів мали можливість продовжувати його справу.

Ми, його колеги, вшановуючи Юрія Івановича, впевнені, що і наші нащадки пам'ятатимуть ім'я цієї непересічної людини – педагога і науковця.

Список використаних джерел

1. Азаров Ю.І., Шелякін О.С. Домашній арешт у кримінальному провадженні: [монографія]. К.: Кафедра, 2020. 180 с.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань в умовах воєнного стану»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#Text>.

3. Покарання без ізоляції від суспільства: закон про пробаційнийгляд підписано. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/pokarannya-bez-izolyatsii-vid-suspilstva-zakon-pro-probatsiynyi-naglyad-pidpisano>.

Пясковський Вадим Валерійович,
професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, професор;

Курилін Іван Ростиславович,
доцент кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ПОТЕРПІЛИХ

Як показує слідча практика, все частіше й частіше працівники правоохоронних органів змушені допитувати дітей, які стали жертвами різних кримінальних правопорушень. Однак проведення слідчих